

Н. Р. Венгринович

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7537-2798>

Івано-Франківський національний медичний університет

ТИПОВІ ПОМИЛКИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ У ВИМОВІ АНГЛІЙСЬКИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ: ПРИЧИНИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ УСУНЕННЯ

N. R. Venhrynovych

Ivano-Frankivsk National Medical University

TYPICAL MISTAKES MADE BY MEDICAL STUDENTS IN PRONOUNCING ENGLISH MEDICAL TERMS: REASONS FOR THEIR OCCURRENCE AND WAYS OF ELIMINATION

Анотація. У статті проаналізовано найпоширеніші помилки у вимові англійських медичних термінів в усному мовленні здобувачів освіти в Івано-Франківському національному медичному університеті, окреслено причини виникнення типових порушень орфоепічних і акцентуаційних норм, а також запропоновано шляхи усунення фонетичних аномативів у професійній іншомовній комунікації студентів-медиків.

Найпоширенішими порушеннями орфоепічних норм у фаховому мовленні майбутніх працівників галузі охорони здоров'я є неточна акцентуація та неправильна артикуляція голосних і приголосних звуків, зокрема й помилки у вимові окремих диграфів. Такі аномативи можуть виникати з різних причин: інтерференція з боку української та латинської мов, нестача навичок самоконтролю й самокорекції, дефіцит практики непередготовленого мовлення в реальних ситуаціях, наявність у спеціалізованих словниках різних систем транскрипції, що характеризуються різними звуковими символами та базуються на відмінних стандартах, тощо.

Класифікація та аналіз типових помилок студентів-медиків у вимові фахових термінів є важливою частиною роботи як викладача англійської мови за професійним спрямуванням у медичному закладі вищої освіти, так і самого здобувача медичної освіти. З боку викладача перспективним напрямом роботи з мінімізації появи помилок в усному мовленні студентів є розробка систем вправ, спрямованих на усунення й попередження порушень орфоепічних й акцентуаційних норм англійської мови; з боку ж здобувача медичної освіти розвиток навичок самоконтролю та самокорекції, роботи зі спеціалізованими медичними словниками, прослуховування аудіозаписів на професійну тематику, а також звернення до різноманітних навчальних ресурсів, зокрема й спеціалізованих онлайн-курсів з вивчення медичної терміносистеми, відіграють важливу роль у формуванні фахової іншомовної компетенції майбутніх лікарів.

Ключові слова: іншомовна фахова комунікація; англійська мова за професійним спрямуванням; медична термінологія; орфоепічні помилки.

Abstract. The article deals with the analysis of the most common mistakes in the pronunciation of English medical terms by the students of Ivano-Frankivsk National Medical University, outlining the causes of typical violations of orthoepic and accentuation norms, as well as suggesting the ways to eliminate phonetic errors in the professional foreign language communication of medical students.

The most common violations of orthoepic norms in the professional speech of the future healthcare providers are inaccurate accentuation and incorrect articulation of vowel and consonant sounds, including errors in the pronunciation of certain digraphs. Such aberrations can arise for various reasons: interference of the Ukrainian and Latin languages, lack of self-control and self-correction skills, lack of practice of unprepared speech in real situations, presence in specialized dictionaries of different transcription systems characterized by different sound symbols based on different standards, etc.

Classification and analysis of typical mistakes of future doctors in the pronunciation of medical terms is an important part of work of both a teacher of Professional English at an institution of higher medical education and a student of higher educational establishment. On the part of the teacher, a promising direction of work to minimize the presence of errors in students' oral speech is the development of exercise systems aimed at eliminating and preventing violations of orthoepic and accentuation norms of the English language; on the part of the student, the development of self-control and self-correction skills, working with specialized medical dictionaries, listening to audio recordings on professional topics, as well as turning to various educational resources, including specialized online courses on the study of medical terminology play an important role in the formation of the future doctors' professional foreign language competence.

Key words: foreign language professional communication; professional English; medical terminology; orthoepic mistakes.

Вступ. У сучасних реаліях глобалізації, інтеграції України в єдиний Європейський освітній простір, міжнародного характеру вищої медичної освіти та тісних контактів працівників галузі охорони здоров'я з колегами з-за кордону одним із пріоритетних напрямів підготовки студентів медичних закладів вищої освіти є опанування іноземної мови за професійним спрямуванням. Оскільки саме англійська є на сьогодні *lingua franca* медичної науки, ґрунтовні знання фахової англійської мови не лише створюють належні умови для міжнародної академічної мобільності здобувачів освіти, а й розширюють можливості працевлаштування випускників та їх конкурентоспроможність на ринку праці. Саме тому формуванню іншомовної компетенції майбутнього медика приділяють значну увагу, а це, у свою чергу, передбачає засвоєння студентами основних чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, слухання та говоріння) з урахуванням не лише лексико-граматичних, а й фонетичних особливостей англійської мови.

Питанню формування фахової іншомовної компетенції майбутніх працівників галузі охорони здоров'я присвячені праці О. М. Беляєвої, І. І. Ворони, Н. І. Єлагіної, Г. Я. Кітури, Н. Я. Ковтун, В. Г. Костенко, І. А. Прокоп, В. Г. Синиці, І. М. Сологор, Н. О. Федчишин [2–7] та інших науковців, які, працюючи в закладах вищої медичної освіти України, на власному досвіді переконалися у важливості володіння англійською мовою за професійним спрямуванням у сучасному полікультурному світовому просторі. Попри це, проблема орфоепічних помилок у фаховому мовленні студентів-медиків загалом та питання шляхів усунення фонетичних аномативів зокрема досі залишаються актуальними, адже неможливо не припускати помилок, однак важливо вміти розпізнавати та виправляти їх.

Мета дослідження – розглянути найпоширеніші помилки в усному мовленні студентів-медиків, а також проаналізувати причини виникнення типових відхилень у вимові англійських медичних термінів та запропонувати шляхи їх усунення.

Методи дослідження. Основним методом нашого дослідження є спостереження за усним мовленням студентів Івано-Франківського національного медичного університету під час практичних занять із дисциплін «Англійська мова» й «Англійська мова (за професійним спрямуванням)». Власне реєстрація значної кількості порушень орфоепічних і акцентуаційних норм, через які мовлення здобувачів медичної освіти (далі – здобувачі) не лише втрачає

свою милозвучність, а й подекуди стає незрозумілим для співрозмовника, стала *матеріалом* цієї розвідки.

Результати дослідження. Типові помилки майбутніх лікарів у вимові англійських медичних термінів часто включають *порушення акцентуаційних норм*. До першої групи ми віднесли терміни з наголосом на першому складі, у яких студенти-медики за інтерференції рідної української мови чи латині найчастіше роблять помилки:

artery	[ˈɑ:təri]	артерія;
dopamine	[ˈdɒpəmi:n]	дофамін;
eczema	[ˈeksɪmə]	екзема;
enzyme	[ˈenzaim]	ензім, фермент;
estrogen	[ˈi:strodʒən]	естроген;
hormone	[ˈhɔ:məʊn]	гормон;
insulin	[ˈɪnsjʊlɪn]	інсулін;
musculature	[ˈmʌskjʊlətʃə]	мускулатура;
clavicle	[ˈklævɪkəl]	ключиця (лат. <i>clavicula</i>);
ligament	[ˈlɪgəmənt]	зв'язка (лат. <i>ligamentum</i>);
mandible	[ˈmændəbəl]	нижня щелепа (лат. <i>mandibula</i>);
ventricle	[ˈventrɪkəl]	шлуночок (лат. <i>ventriculus</i>).

Друга група включає терміни, у яких наголос має бути на другому складі, але, знову ж таки, багато хто зі здобувачів вимовляє по-іншому:

arteriole	[ɑ:'tɪəriəʊl]	артеріола;
capillary	[kə'pɪləri]	капіляр;
esophagus	[ɪ'sɒfəgəs]	стравохід;
leukemia	[lu:'ki:miə]	лейкемія;
myalgia	[maɪ'ældʒiə]	міалгія;
parenchyma	[pə'reŋkɪmə]	паренхіма;
prolactin	[prəʊ'læktɪn]	пролактин;
saliva	[sə'laɪvə]	сльюна;
thyroxine	[θaɪ'rɒksi:n]	тироксін.

До третьої групи ми віднесли двоскладові медичні терміни з наголосом на останньому складі. У таких іменниках студенти-медики часто наголошують перший склад за аналогією до інших добре відомих їм двоскладових термінів, як-от “brónchus”, “líver”, “márrów”, “mólar”, “réctum”:

attack	[ə'tæk]	напад;
disease	[di'zi:z]	хвороба;
effect	[ɪ'fekt]	вплив;
fatigue	[fə'ti:g]	втома;
malaise	[mæ'leɪz]	нездужання;
syringe	[sɪ'rɪndʒ]	шприц;
technique	[tek'ni:k]	спосіб, метод.

Зауважимо, що здобувачі часто не розрізняють лексичних одиниць “channel” [ˈtʃæpəl] та “canal” [kə'pæl] на позначення українського терміна *канал*, наголошуючи в обох випадках перший склад, хоча

у другому, власне медичному терміні наголос збігається з українським еквівалентом.

Значні труднощі виникають у студентів-медиків і з правильним наголошенням термінів, утворених за допомогою суфіксів *-algia, -dynia, -ectomy, -iasis, -itis, -megaly, -osis, -plegia* тощо, які фактично приймають основний наголос, залишаючи інші склади ненаголошеними або з другорядним наголосом:

myalgia	[maɪ'ælʤiə]	міалгія, біль у м'язах;
pododynia	[ˌpɒdə'dɪniə]	біль у п'яти;
thrombectomy	[ˌθrɒm'bektəmi]	тромбоектомія;
lithiasis	[li'thaɪəsɪs]	літіаз, каменеутворення;
orchitis	[ɔ:'kɑɪtɪs]	орхіт, запалення яєчок;
acromegaly	[ˌækroʊ'megəli]	акромегалія;
kyphosis	[kaɪ'fəʊsɪs]	кіфоз;
paraplegia	[ˌpærə'pli:ʤə]	паралегія.

Ще складніша ситуація з термінами, які містять суфікси *-eous, -graphy, -logy, -lysis, -pathy, -scopy, -stomy, -tomy* та інші, оскільки ці морфеми можуть спричинити перенесення наголосу на склад безпосередньо перед суфіксом:

sebaceous	[si'beɪʃəs]	сальний;
cutaneous	[kju:'teɪniəs]	шкірний;
tomography	[tə'mɒgrəfi]	томографія;
neurology	[njuə'rɒləʤi]	неврологія;
gynecology	[ˌɡaɪni'kɒləʤi]	гінекологія;
glycolysis	[ɡlaɪ'kɒlɪsɪs]	гліколіз;
retinopathy	[ˌreti'nɒpəθi]	ретинопатія;
laryngoscopy	[ˌlæriŋ'ɡɒskəpi]	ларингоскопія;
gastrostomy	[ɡæs'trɒstəmi]	гастростомія;
lapatomy	[ˌlæpə'rɒtəmi]	лапаротомія.

Нерідко студенти-медики також забувають, що наголос може залежати від того, до якої частини мови належить слово. Ось декілька прикладів, де в іменниках наголос на першому складі, а у дієсловах – на другому:

NOUN	VERB
cónduct <i>The patient's conduct was unacceptable.</i>	condúct <i>Neurons conduct electrical impulses.</i>
défect <i>There is a serious defect in his heart.</i>	deféct <i>He was forced to defect for his safety.</i>
prógress <i>The doctor can check your progress.</i>	progréss <i>Chronic illnesses progress slowly.</i>
réject <i>Some of the drugs tested by the FDA were rejects from the US pharmaceutical industry.</i>	rejéct <i>If the body rejects an organ, it tries to attack and destroy it.</i>

NOUN	VERB
récord <i>An electronic medical record might include family history.</i>	recórd <i>You can record your heart-beat with your cell phone.</i>
súrvey <i>Some clinicians participate in paid medical surveys.</i>	survéy <i>The researchers surveyed 500 patients with coronary heart disease.</i>

Ще однією проблемою для студентів-медиків, як зрештою і для всіх тих, хто вивчає англійську мову як іноземну, є *артикуляція голосних звуків*. Неправильно вимовлений голосний звук може повністю змінити значення лексичної одиниці. У зв'язку із цим наведемо кілька прикладів, які нам неодноразово доводилося чути від студентів на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням: термін “rash” [ræʃ] – *висип*, вимовлений як [rʌʃ] “rush” – *носнїх*; “fever” [ˈfi:və] – *гарячка, лихоманка* як [ˈfɜ:və] “feravour” – *запал, пристрасть*. І хоча всі здобувачі ще зі школи добре знають, що в англійській мові одна й та сама голосна може позначати різні звуки, такі помилки все ж непоодинокі.

Ситуація з диграфами подекуди навіть ще складніша. Для початку звернемося до одного з найпростіших диграфів, як-от “oo”. На ранніх етапах розвитку англійської мови “oo” вимовлялося як довге [ɔ:] (“floor”, “door”). Згодом у багатьох словах змінилася вимова на довге [u:] або коротке [ʊ]: stool [stu:l] *випорожнення, кал*; soothe [su:ð] *заспокоювати, пом'якшувати*; foot [fʊt] *стопа*; look [lʊk] *погляд*.

У переважній більшості випадків студенти-медики не мають особливих труднощів із правильною вимовою згаданих слів, проте вони часто роблять помилку в лексичній одиниці “blood” [blʌd] – *кров*, вимовляючи [u:] чи [ʊ] замість [ʌ].

Значні труднощі виникають у здобувачів з диграфом “ea”, який у понад 60 % вимовляється як довге [i:] (“measles” [ˈmi:zəlz] – *кіп*, “heat” [hi:t] – *жар*, “weak” [wi:k] – *слабкий*, “leak” [li:k] – *нідмікати, сочитися*) та близько 30 % як коротке [e] (“head” [hed] – *голова*, “health” [helθ] – *здоров'я*, “deaf” [def] – *глухий*, “dead” [ded] – *мертвий*). Так, студенти-медики часто не розрізняють вимову дієслів “clean” [kli:n] – *чистити* та “cleanse” [klenz] – *очищати*, а також іменника “breath” [breθ] – *дихання, подих* та дієслова “breathe” [bri:ð] – *дихати*. Такі помилки у вимові інколи призводять до кардинальної зміни значення терміна. Наприклад,

слово “heal” [hi:l] – *гоїтися*, вимовлене як “hell” [hel] – *некло*, а також “sweat” [swet] – *нім* як [swi:t] “sweet” – *цукерка*.

Нелегко студентам і з такими варіантами вимови диграфа “ea” як [eɪ], [ɪə], [eə], [z:], а особливо [ɑ:] та [u:], наприклад, “heart” [hɑ:t] – *серце* та “rheumatism” [ˈru:mətɪzəm] – *ревматизм*. Інколи такі помилки можуть призвести до комічних ситуацій, як-от слово “hearing” [ˈhɪərɪŋ] – *слух*, вимовлене як [ˈherɪŋ] “herring” – *оселедець*.

Хоча диграф “au” є досить послідовним, оскільки у майже 90 % англійських слів вимовляється як довге [ɔ:], студенти все одно роблять фонетичні помилки у таких медичних термінах, як:

aura	[ˈɔ:rə]	<i>аура (клінічний симптом);</i>
auricle	[ˈɔ:ɪkl]	<i>вушна раковина;</i>
audiometer	[,ɔ:diˈɒmɪtə]	<i>аудіометр;</i>
augmentation	[,ɔ:gmenˈteɪʃən]	<i>збільшення;</i>
auscultation	[,ɔ:skəlˈteɪʃən]	<i>аускультация;</i>
autism	[ˈɔ:tɪzəm]	<i>аутизм;</i>
autograft	[ˈɔ:tə,grɑ:ft]	<i>автотрансплантат;</i>
exhaustion	[ɪgˈzɔ:stʃən]	<i>виснаження;</i>
fauces	[ˈfɔ:si:z]	<i>зів;</i>
glaucoma	[glɔ:ˈkɔʊmə]	<i>глаукома;</i>
nausea	[ˈnɔ:ziə]	<i>нудота;</i>
trauma	[ˈtrɔ:mə]	<i>травма;</i>
vault	[ˈvɔ:lt]	<i>склепіння.</i>

А термін “gauge” [geɪdʒ] – *калібр, розмір*, наприклад, у словосполученні “cannula 25 gauge” є особливо складним у фонетичному плані.

З наших спостережень, диграф “ou” викликає набагато менше труднощів, за винятком слова “wound” [wu:nd] – *рана*, яке часто на заняттях звучить як [waʊnd] (форма минулого часу дієслова “wind” [waɪnd] – *намотувати, накручувати*), хоча з терміном “croup” [kru:p] – *круп (стенозуючий ларинготрахеобронхіт)* завдяки співзвучності з відповідним еквівалентом в українській мові таких проблем немає.

Продовжуючи тему голосних звуків, не можемо не згадати помилки у вимові закінчень англійських медичних термінів у формі множини:

axilla	[ækˈsɪlə]	(пахвова западина) – <i>множ.</i> axillae [ækˈsɪli:];
patella	[pəˈtelə]	(колінна чашечка) – <i>множ.</i> patellae [pəˈteli:];
ulna	[ˈʌlnə]	(ліктьова кістка) – <i>множ.</i> ulnae [ˈʌlni:];
vertebra	[ˈvɜ:tɪbrə]	(хребець) – <i>множ.</i> vertebrae [ˈvɜ:tɪbri:];
bronchus	[ˈbrɒŋkəs]	(бронх) – <i>множ.</i> bronchi [ˈbrɒŋkai];
calculus	[ˈkælkjʊləs]	(нирковий камінь) – <i>множ.</i> calculi [ˈkælkjulai];
humerus	[ˈhju:mərəs]	(плечова кістка) – <i>множ.</i> humeri [ˈhju:məraɪ];
villus	[ˈvɪləs]	(ворсинка) – <i>множина</i> villi [ˈvɪlaɪ].

Аналізуючи типові анормативи у вимові фахових термінів студентами-медиками, варто розглянути й деякі типові *проблеми з приголосними звуками*. Одним із найбільших питань до здобувачів у цьому плані є наявність українського звуку [ц] в англійських медичних термінах, хоча насправді цього звуку в англійській фонетиці майже немає. Літера “c” в таких лексичних одиницях повинна звучати як [k] або [s]. У першому випадку здобувачі майже не роблять помилок:

conjunctivitis	[kən,ʃʌŋktɪˈvaɪtɪs]	<i>кон’юнктивіт;</i>
costal cartilage	[ˈkɒstlˈkɑ:təlɪdʒ]	<i>реберний хрящ;</i>
cranium	[ˈkreɪnɪəm]	<i>черепна коробка;</i>
curvature	[ˈkɜ:vətʃə]	<i>вигин;</i>
mucus	[ˈmju:kəs]	<i>слиз;</i>
pancreas	[ˈpæŋkrɪəs]	<i>підшлункова залоза;</i>
sacrum	[ˈseɪkrəm]	<i>крижова кістка;</i>
scoliosis	[skɒlɪˈəʊsɪs]	<i>сколіоз.</i>

Проте за інтерференції з боку рідної мови та латині звук [ц] не виправдано з’являється у наступних термінах:

cell	[sel]	<i>клітина;</i>
cerebellum	[,serɪˈbeləm]	<i>мозочок;</i>
cervix	[ˈsɜ:vɪks]	<i>шийка матки;</i>
cerumen	[sɪˈru:mən]	<i>вушна сірка;</i>
cilia	[ˈsɪlɪə]	<i>війки;</i>
cystine	[ˈsɪstɪ:n]	<i>цистин;</i>
nociception	[,nɔ:siˈsepʃən]	<i>ноцицепція (відчуття болю);</i>
ulcer	[ˈʌlsə]	<i>виразка.</i>

Тим паче складно студентам у випадках, коли літера “c” з’являється у терміні двічі з різною вимовою:

calcium	[ˈkælsɪəm]	<i>кальцій;</i>
cancer	[ˈkænsə]	<i>рак;</i>
cecum	[ˈsi:kəm]	<i>сліпа кишка;</i>

а особливо коли є подвоєння літери “cc”, перша з яких дає звук [k], друга – [s]:

coccygeal	[kɒkˈsɪdʒiəl]	<i>куприковий;</i>
occipital	[ɒkˈsɪpɪtəl]	<i>потиличний;</i>
vaccine	[ˈvæksɪ:n]	<i>вакцина;</i>
buccinator muscle	[ˈbʌksɪ,neɪtəˈmʌsl]	<i>щічний м’яз.</i>

Зі шкільної парти студенти знають, що найпоширенішим варіантом вимови диграфа “ch” є [tʃ] і майже не роблять фонетичних помилок у таких термінах, як:

chickenpox	[ˈtʃɪkɪnpɒks]	<i>вітрянка;</i>
chest	[tʃest]	<i>грудна клітка;</i>
itching	[ˈɪtʃɪŋ]	<i>свербіж.</i>

Однак у лексичних одиницях переважно грецького походження, у яких “ch” вимовляється як [k], помилки є дуже поширеними:

bronchitis	[brɒŋˈkɑːtɪs]	бронхіт;
cachexia	[kəˈkeksɪə]	кахексія;
catecholamine	[kætəˈkəʊləmiːn]	катехоламін;
cochlea	[ˈkɒklɪə]	завитка;
cholesterol	[kəˈlestəroʊl]	холестерин;
headache	[ˈhedək]	головний біль;
mitochondrion	[ˌmaɪtəʊˈkɒndrɪən]	мітохондрія;
stomach	[ˈstʌmək]	шлунок;
trachea	[trəˈkiə]	трахея, дихальне горло.

Під впливом української мови, а в тих студентів, які вивчали німецьку як другу іноземну, буквовосполучення “sch” отримує звучання [ʃ] замість правильного [sk], хоча вимова добре знайомого усім слова “school” не викликає жодних запитань. Наведемо кілька прикладів:

ischemia	[ɪsˈkiːmiə]	ішемія;
ischium	[ˈɪskɪəm]	сіднична кістка;
schizophrenia	[ˌskɪtsəʊˈfriːniə]	шизофренія.

Часто з помилками вимовляються й одиниці фахового словника з переважно французьким походженням, у яких диграф “ch” дає звук [ʃ]:

douche	[duːʃ]	рідина для спринцювання;
fourchette	[fʊəˈʃet]	вездечка соромітних губ;
sachet	[ˈsæʃet]	саше, пакетик;
troche	[trəʊʃ]	льодяник.

Наприкінці згадаємо так звані “silent” та “empty” приголосні, які зустрічаються у медичній термінології (наприклад, “asthma” [ˈæsmə] – астма; “muscle” [ˈmʌsl] – м’яз) та викликають у студентів значні труднощі. Ось лише деякі з них:

• “b” у буквовосполученнях “mb” і “bt”:

limb	[lɪm]	кінцівка;
numbness	[ˈnʌmnəs]	оніміння;
thumb	[θʌm]	великий палець (руки);
subtle	[ˈsʌtl]	ледь помітний;

• “k” у буквовосполученні “kn”:

kneecap	[ˈniːkæp]	колінна чашечка;
knuckle	[ˈnʌkəl]	міжфаланговий суглоб;

• “g” у буквовосполученнях “gm” і “gn”:

phlegm	[ˈflem]	харкотиння, мокрота;
benign	[bɪˈnaɪn]	доброякісний;
gnathion	[ˈneɪθɪən]	гнатіон;
gnawing pain	[ˈnɔːɪŋˈpeɪn]	ниючий біль;

• “p” у буквовосполученнях “pn”, “ps” та “pt”:

pneumonia	[ˈnjuːˈmeɪniə]	пневмонія;
psoriasis	[səˈraɪəsis]	псоріаз;
psychosis	[saɪˈkəʊsɪs]	психоз;
pterygoid	[ˈteriˌɡɔɪd]	крилоподібний (відросток);

• “h”:

cirrhosis	[sɪˈrʊʊsɪs]	цироз;
diarrhea	[ˌdaɪəˈriːə]	діарея;

rhinitis	[raɪˈnaɪtɪs]	риніт;
• “l”:		
calf	[kɑːf]	литка;
palm	[pɑːm]	долоня.

Сьогодні для ефективного вдосконалення вимови англійських медичних термінів розроблені різноманітні методики та підходи, що базуються на наукових дослідженнях та сучасних педагогічних стратегіях. Один із способів – систематичне прослуховування аудіоматеріалів із правильною вимовою слів. Це можуть бути звукові записи лекцій або спеціально створені файли, що допомагають засвоїти коректну артикуляцію та інтонацію.

Онлайн-курси на освітніх платформах, таких як “Coursera” та “EdX” (“Medical Terminology”, “Clinical Terminology for International and U.S. Students”, “Anatomy & Physiology” тощо), створені з використанням сучасних підходів до навчання анатомічної та клінічної термінології й фахової лексики, базуються на використанні інтерактивних технологій, що дозволяє студентам більш ефективно засвоювати матеріал.

Регулярна практика та активне вивчення медичної термінології, наукової номенклатури і професіоналізмів допоможуть студентам-медикам покращити їхню вимову та загалом англійськомовну мовленнєву компетентність, а медичні словники є головним засобом у досягненні поставленої мети. Деякі онлайн-ресурси, такі як “MedlinePlus”, “Merriam-Webster Medical Dictionary”, “Stedman’s Online”, “Taber’s Medical Dictionary”, “OpenMD Medical Dictionary” та багато інших, пропонують безкоштовні онлайн-словники, у яких можна знайти велику кількість медичних термінів. Також існують паперові версії англо-українських та україно-англійських медичних словників, які можна придбати в книжкових магазинах, як-от «Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник» (укладачі Л. І. Петрух, І. М. Головка), «Новий англо-український медичний словник» (укладачі В. Л. Ривкін, М. С. Бенюмович), а також чи не найавторитетніші двотомні видання англо-українського та українсько-англійського ілюстрованих медичних словників Дорланда [1, 8]. Такі словники є надзвичайно корисними, оскільки містять тлумачення лексичної одиниці чи її переклад, чи одне й інше. Однак зауважимо, що на жаль, фонетична транскрипція медичних термінів представлена далеко не у всіх виданнях.

Найціннішим з усіх поглядів для студента-медика є саме медичний словник Дорланда, який до-

ступний як в електронній версії “Dorland’s Medical Dictionary Online”, так і в україномовному друкованому форматі в бібліотеках медичних ЗВО України, зокрема й в ІФНМУ. Паперове видання містить не лише переклад медичного терміна з англійської мови на українську та навпаки, але й пояснення та ілюстрації. Проте у багатьох випадках він не лише не допомагає студентам-медикам з вимовою, а подекуди навіть є причиною виникнення помилок, оскільки мовні звуки (фони) у фонетичній транскрипції представлені тут незвичними для здобувачів знаками. У зв’язку із цим рекомендуємо викладачам навчальної дисципліни «Англійська мова (за професійним спрямуванням)» у медичних закладах вищої освіти з самого початку ознайомити здобувачів з розбіжностями між американською фонетичною транскрипцією і так званою оксфордською транскрипцією, яка базується на Міжнародному фонетичному алфавіті (IPA) і добре відома всім студентам ще зі школи.

У медичному словнику Дорланда [1, 8] фонетичну транскрипцію наведено в круглий дужках, що вже само по собі є досить незвичним для пересічного студента. Первинний наголос позначено (‘), а вторинний – (ˈ) замість [ˌ]. Окрім того, наголос стоїть не перед наголошеним складом, а після нього. Порівняймо:

- scapula – IPA [ˈskæpjuːlə]/Dorland’s *Illustrated Medical Dictionary* (далі – DIMD) (skap’ulə) – лопатка – плоска трикутна кістка, що прилягає до спини [1];

- duodenum – IPA [ˌdjuːəvˈdiːnəm]/DIMD (doo’o-de’nəm) – дванадцятипала кишка – проксимальна частина тонкої кишки, яка простягається від пілоруса до порожньої кишки. Називається так тому, що її довжина становить приблизно 12 поперечників пальця [1].

Щодо фонів на позначення голосних звуків, то тут варто запам’ятати наступне:

DIMD (ā)/IPA [eɪ] – vein (vān)/[veɪn] – вена;

DIMD (ā)/IPA [æ] – fat (fāt)/[fæt] – жир, жирова тканина;

DIMD (ē)/IPA [iː] – beam (bēm)/[biːm] – пучок;

DIMD (è)/IPA [e] – sex (sèks)/[seks] – стаття;

DIMD (ī)/IPA [aɪ] – enzyme (en’zīm)/[ˈenzaim] – ензим, фермент;

DIMD (i)/IPA [ɪ] – hip (hīp)/[hɪp] – кульша;

DIMD (ō)/IPA [əv] – toe (tō)/[təv] – палець стопи;

DIMD (ö)/IPA [ɒ] – vomit (vōm’it)/[ˈvɒmɪt] – блювання;

DIMD (aw)/IPA [ɔː] – jaw (jaw)/[dʒɔː] – щелепа;

DIMD (ū)/IPA [ju] – saccule (sak’ūl)/[ˈsækjuːl] – мішечок;

DIMD (ü)/IPA [ʌ] – drug (drüg)/[dʒʌg] – ліки, медикамент;

DIMD (ōō)/IPA [uː] – loop (lōp)/[luːp] – петля;

DIMD (öō)/IPA [ʊ] – foot (fōt)/[fʊt] – стопа.

З фонами на позначення приголосних звуків (b), (d), (f), (g), (h), (k), (l), (m), (n), (p), (r), (s), (t), (w), (z) у студентів-медиків проблем не виникає. Досить швидко звикають здобувачі і до наступних відмінностей у позначеннях:

DIMD (ch)/IPA [tʃ] – chin (chīn)/[tʃɪn] – підборіддя;

DIMD (sh)/IPA [ʃ] – shin (shīn)/[ʃɪn] – голілка;

DIMD (ng)/IPA [ŋ] – tongue (tūng)/[tʌŋ] – язик;

DIMD (j)/IPA [dʒ] – jaundice (jawn’dis)/[ˈdʒɔːndɪs] – жовтяниця;

DIMD (zh)/IPA [ʒ] – measure (mez’h’er)/[ˈmezə] – одиниця виміру;

DIMD (th)/IPA [θ] – tooth (tōth)/[tuːθ] – зуб;

DIMD (th)/IPA [ð] – breathing (brēth’ing)/[ˈbrɪːdɪŋ] – дихання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проблема порушень орфоепічних й акцентуаційних норм в англійській медичній терміносистемі створює великі труднощі для комунікації та може призвести до значних непорозумінь. Це питання є принципово важливим у галузі охорони здоров’я, адже безпосередньо впливає на якість надання медичної допомоги та підтримку здоров’я пацієнтів.

Найбільш типовими анормативами у вимові фахових термінів студентами-медиками є неточна акцентуація і помилки в артикуляції голосних та приголосних звуків, зокрема труднощі з правильною вимовою диграфів, які є характерними для медичної терміносистеми. Причому ці анормативи можуть виникати з різних причин, включаючи як інтерференцію з боку української та латинської мов, так і нестачу навичок самоконтролю й самокорекції та дефіцит практики невідповідного мовлення в реальних ситуаціях. Доволі часто поява орфоепічних й акцентуаційних анормативів в усному мовленні студентів-медиків буває також спричинена наявністю у спеціалізованих словниках різних систем транскрипції, що характеризуються різними звуковими символами та базуються на відмінних стандартах.

Класифікація та аналіз типових помилок студентів-медиків у вимові фахових термінів є важливою частиною роботи як викладача англійської мови за професійним спрямуванням у медичному закладі вищої освіти, так і самого здобувача медичної освіти. З боку викладача, на нашу думку, перспективним напрямом роботи з мінімізації появи помилок в усному мовленні студентів є розробка систем вправ, спрямованих на усунення й попередження порушень орфоепічних й акцентуаційних норм англійської мови [9–12]. Проте, на наше переко-

нання, й самі здобувачі з метою самоконтролю та самокорекції можуть звертатися до різноманітних навчальних ресурсів та інструментів для подолання вищезазначених проблем. Передусім студентам варто розвивати навички роботи зі спеціалізованими медичними словниками, приділяючи особливу увагу правильній вимові транскрипцій медичних термінів та фахових лексичних одиниць. Ще одним інструментом з усунення помилок у вимові є ауді-

ювання фахових дискурсів для навчання медичної термінології [9–12]. Такі аудіозаписи надають можливість студентам не лише чути коректну вимову слів, а й навчатися її відтворювати. Також варто рекомендувати здобувачам записатися на спеціалізовані онлайн-курси з вивчення медичної терміносистеми, які на багатьох освітніх платформах, як-от “Coursera” та “EdX”, надають українським студентам на період війни безкоштовний доступ.

Список літератури

1. Англо-український ілюстрований медичний словник Дорланда : у 2 т. – Львів : Наутилус, 2003. – Т. 1-2.
2. Беляєва О. М. Типологія мовних помилок і шляхи їх мінімізації у процесі навчання майбутніх лікарів латинської мови та медичної термінології / О. М. Беляєва // Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої школи : матеріали Всеукр. дистанц. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 13–14 листоп. 2014 р. – Х. : Тім Пабліш Груп, 2014. – С. 23–29.
3. Єлагіна Н. І. Методи вивчення лексики англійської мови за професійним спрямуванням студентами-медиками / Н. І. Єлагіна, Н. О. Федчишин // Медична освіта. – 2021. – № 3. – С. 106–112.
4. Кітура Г. Я. Комунікативні вправи як складова іншомовної фахової компетентності майбутніх лікарів / Г. Я. Кітура, І. І. Ворона, Н. Я. Ковтун // Медична освіта. – 2020. – № 4. – С. 85–90.
5. Прокоп І. А. Педагогічні аспекти формування англомовної професійно зорієнтованої компетентності майбутніх лікарів крізь призму комунікативних вправ / І. А. Прокоп, Г. Я. Кітура // Медична освіта. – 2022. – № 4. – С. 99–104.
6. Синиця В. Г. Профілактика типових помилок при навчанні першокурсників орфографічної грамотності на практичних заняттях з латинської мови / В. Г. Синиця // Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої

школи : матеріали Всеукр. дистанц. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 13–14 листоп. 2014 р. – Х. : Тім Пабліш Груп, 2014. – С. 291–296.

7. Сологор І. М. Інтерферентний вплив англійської мови при вивченні латинської мови та основ медичної термінології іноземними студентами / І. М. Сологор, В. Г. Костенко // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи : зб. статей навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 22 листоп. 2018 р. – Полтава : ВРВ «УМСА», 2018. – С. 91–92.

8. Українсько-англійський ілюстрований медичний словник Дорланда : у 2 т. – Львів : Наутилус, 2007. – Т. 1-2.

9. English for Medical Students : підручник / Н. Р. Венгринович, Н. В. Косило, І. Ф. Цебрук, О. М. Богович. – Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2020. – 342 с.

10. Professional English in General Medicine : підручник / Н. Р. Венгринович, Н. В. Косило, І. Ф. Цебрук, О. М. Богович. – Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2022. – 512 с.

11. Professional English in Pharmacy : підручник / [Н. Р. Венгринович, А. А. Венгринович, Н. В. Косило та ін.]. – Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2024. – 366 с.

12. Professional English in Physical and Occupational Therapy : підручник / [Н. Р. Венгринович, А. А. Венгринович, Н. В. Косило та ін.]. – Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2020. – 358 с.

References

1. (2003). *Anhlo-ukrainskyi iliustrovanyi medychnyi slovnyk Dorlanda [English-Ukrainian Dorland's Illustrated Medical Dictionary]*. (Vols. 1-2). Lviv: Nautilus [in Ukrainian].
2. Bieliaieva, O.M. (2014). Typolohiia movnykh pomylok i shliakhy yikh minimizatsii u protsesi navchannia maibutnikh likariv latynskoi movy ta medychnoi terminolohii [Typology of language errors and ways of their minimization in the process of future doctors' training in Latin and medical

terminology]. *Movni dystsypliny v konteksti rozvytku suchasnoi vyshchoi shkoly – Language disciplines in the context of modern higher education development: Materials of the All-Ukrainian remote scientific and practical conference with international participation*. (pp. 23-29) [in Ukrainian].

3. Yelahina, N.I., & Fedchyshyn, N.O. (2021). *Metody vyvchennia leksyky anhliiskoi movy za profesiinym spryamuvanniam studentamy-medykamy [Methods of learning professional English vocabulary by medical students]. Me-*

dychna osvita – Medical Education, 3, 106-112 [in Ukrainian].

4. Kitura, H.Ya., Vorona, I.I., & Kovtun, N.Ya. (2020). Komunikatyvni vpravy yak skladova inshomovnoi kompetentnosti maibutnikh likariv [Communicative exercises as a component of foreign language professional competence of future doctors]. *Medychna osvita – Medical Education*, 4, 85-90 [in Ukrainian].

5. Prokop, I.A., & Kitura, H.Ya. (2022). Pedagogichni aspekty formuvannia anhlo-movnoi profesiino zorientovanoi kompetentnosti maibutnikh likariv kriz pryzmu komunikatyvnykh vprav [Pedagogical aspects of forming English language professionally oriented competence of future doctors through the prism of communicative exercises]. *Medychna osvita – Medical Education*, 4, 99-104 [in Ukrainian].

6. Synytsia, V.H. (2014). Profilaktyka typovykh pomylrok pry navchanni pershokursnykiv orfohrafichnoi hramotnosti na praktychnykh zaniattiakh z latynskoi movy [Prevention of typical mistakes in teaching spelling literacy to first-year students in practical classes on the Latin language]. *Movni dystsypliny v konteksti rozvytku suchasnoi vyshchoi shkoly – Language disciplines in the context of modern higher education development: Ukrainian remote scientific and practical conference with international participation*. (pp. 291-296) [in Ukrainian].

7. Solohor, I.M., & Kostenko, V.H. (2018). Interferentnyi vplyv ahliiskoi movy pry vyvchenni latynskoi movy ta osnov medychnoi terminolohii inozemnykh studentamy [The interfering influence of the English language in the study of the Latin language and the basics of medical terminology by foreign students]. *Aktualni pytannia medychnoi (farmatsevtichnoi) osvity inozemnykh hromadian: problem ta perspektyvy – Actual issues of medical (pharmaceutical) education of foreign citizens: problems and prospects: Collection of articles of the educational and scientific conference with international participation*. (pp. 91-92) [in Ukrainian].

8. (2007). Ukrainsko-ahliiskyi iliustrovanyi medychnyi slovnyk Dorlanda [Ukrainian-English Dorland's Illustrated Medical Dictionary]. (Vols. 1-2). Lviv: Nautilus [in Ukrainian].

9. Venhrynovych, N.R., Kosylo, N.V., Tsebruk, I.F., & Bohovych, O.M. (2020). *English for Medical Students*. Ivano-Frankivsk: IFNMMU.

10. Venhrynovych, N.R., Kosylo, N.V., Tsebruk, I.F., & Bohovych, O.M. (2022). *Professional English in General Medicine*. Ivano-Frankivsk: IFNMMU.

11. Venhrynovych, N.R., Venhrynovych, A.A., Kosylo, N.V., Bohovych, O.M., & Tsebruk, I.F. (2024). *Professional English in Pharmacy*. Ivano-Frankivsk: IFNMMU.

12. Venhrynovych, N.R., Venhrynovych, A.A., Kosylo, N.V., Tsebruk, I.F., & Bohovych, O.M. (2020). *Professional English in Physical and Occupational Therapy*. Ivano-Frankivsk: IFNMMU.

Отримано 10.05.2024.
Рекомендовано 13.05.2024.

Електронна адреса для листування: kuchirka3101@gmail.com